

Den Kristne och Kriget

Lärare:
Roland Spjuth

Studenter:
David Kronehäll
Rickard Cruz

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Nutiden	4
2.1 Samhällets ståndpunkt	4
2.2 Församlingens ståndpunkt	4
2.2.1 Mats Sturesson	4
2.2.2 Margareta Franzén	4
2.2.3 Ronny Svensson	5
2.2.4 Jonas Nyström	5
2.2.5 Peo Svensson	5
3 Bibeln	6
3.1 Vänd andra kinden till	6
3.2 Överheten bär svärdet	7
3.3 Andra Bibeltexter	8
3.3.1 Jesu pacifism	8
3.3.2 Soldater i NT	9
3.3.3 Du skall inte mörda	9
3.4 Krig i den bibliska berättelsen	9
4 Kyrkohistorien	11
4.1 Fornkyrkotiden	11
4.2 Statskyrkotiden	12
4.3 Medeltiden	12
4.4 Reformationstiden	13
5 Fyra kristna synsätt	14
5.1 Pacifism	14
5.2 Kristet icke-motstånd	15
5.3 Försvarskrig	16
5.4 Korståg & förebyggande krig	17
6 Slutsats	19
7 Källförteckning	20

1 Inledning

Vi kommer i vårt arbete att behandla frågan om Bibelns syn på krig och militärt våld. De flesta anser nog att krig inte har något som helst med kristendomen att göra, Jesus sa ju att vi skulle älska våra fiender. Problemet ligger i att Nya Testamentet både talar om kärlek till nästan och om lydnad gentemot staten. Här uppstår en konflikt.

Är det rätt för en kristen att göra militärtjänst?

Vilken syn bör församlingen ha på krigs- och försvarsmakt?

Syftet med arbetet är att försöka ge svar på dessa frågor.

2 Nutiden

Vi har valt att dels redogöra för samhällets inställning gentemot försvarsmakten och dels församlingens syn på krig och militärt våld. För att beskriva samhällets attityd har vi tagit del i en undersökning utförd av Sifo.

2.1 Samhällets ståndpunkt

Sifo utförde på uppdrag av Celsius AB en undersökning om allmänhetens intresse och attityder till det svenska försvaret och den svenska försvarsindustrin. Undersökningen utfördes i maj 1997 bland 1000 kvinnor och män, 14 år och äldre, genom telefonintervjuer. En kort sammanfattning följer nedan.

Allmänhetens intresse och attityd gentemot den svenska försvarsmakten och den svenska vapenindustrin är positiv. Över lag är män något mer positiva än kvinnor. 79 % av den svenska befolkningen anser att vi bör ha ett försvar med tanke på de rådande omständigheterna i omvärlden. Var femte person är tveksam eller tycker inte att vi ska ha ett försvar. Den största förändringen sen tidigare är bland medelålders som nu är något mindre positivt inställda till försvaret. 72% av den svenska befolkningen anser att vi bör behålla vår nuvarande vapenindustri, även om det skulle innebära att vi får betala mer för vapnen än vi hade behövt göra om vi köpt dem i utlandet.

Vi kan alltså se att gemene man är positivt inställd till att Sverige har ett försvar. Däremot har det alltid varit viktigt för Sverige att försvaret är just ett försvar och inget annat. Sverige håller hårt på sin neutralitet och blandar sig inte i pågående konflikter. Försvaret finns för att kunna slå tillbaka ett eventuellt angrepp på nationen.

2.2 Församlingens ståndpunkt

Vi har kontaktat de olika pastorerna i Sävsjö, i mellersta småland, och frågat dem hur de står i frågan om krig och militärt våld. Även om det inte är representativt för den kristna församlingen i Sverige i stort ger det i alla fall en fingervisning.

2.2.1 Mats Sturesson

Mats är pastor i Alliansförsamlingen i Sävsjö. Han anser att en nation har rätt att, med våld, försvara sig mot eventuella fiender. På frågan om det är rätt för en kristen att delta i ett sådant försvar menar han att det går bra så länge det inte innebär att bruka vapen eller våld. Vapentjänst är totalt oacceptabelt för en kristen.

2.2.2 Margareta Franzén

Margareta är pastor i Missionsförsamlingen i Sävsjö. Margareta anser att man bör ha ett försvar i ett land. Hon tycker att det är upp till varje kristen att själv avgöra om man vill vara en del i ett sådant försvar och då vara beredd att bruka våld. Själv är hon däremot av hållningen att hon inte skulle vilja bära ett vapen eller bruka våld i en krigssituation.

2.2.3 Ronny Jansson

Ronny är pastor i Pingstförsamlingen i Sävsjö. Han tycker att det är viktigt för ett land att ha ett försvar för att skydda sig mot fiender. Själv är han vapenvägrare men anser att det är upp till varje kristen individ att avgöra om man kan tänka sig att bruka vapen eller ej i en krigssituation.

2.2.4 Jonas Nyström

Jonas är pastor i Baptistförsamlingen (Evangeliska Frikyrkan) i Sävsjö. Jonas tycker att en nation har rätt till en försvarsmakt. Jonas har tidigare varit av ståndpunkten att en kristen inte kan delta i ett sådant försvar genom att bära vapen men har ändrat sin åsikt och anser att det är rätt att som kristen bruka våld i ett försvarskrig.

2.2.5 Peo Svensson

Peo är pastor i församlingen Guds Kraft (Trosrörelsen) i Sävsjö. Peo menar att en nation måste ha rätt att ha en försvarsmakt. I första hand så handlar det om en rätt att försvara sig men vi lever i en komplicerad tillvaro och det kan finnas omständigheter där krig är rätt i ett mer förebyggande syfte. På frågan om en kristen kan delta i försvarsmakten svarar Peo ja.

Av frikyrkopastorerna i Sävsjö är det alltså tre av fem som är av synen att vi behöver ha en försvarsmakt men att vi som kristna inte ska delta genom att bruka våld i en krigssituation. Två av fem tycker att det är rätt för en kristen att delta i ett försvarskrig. En av dem tycker att det kan finnas omständigheter där det är rätt att bedriva ett förebyggande krig.

3 Bibeln

Det finns en mängd olika bibeltexter som teologer använder för att hävda sina åsikter i frågan om synen på krig och militärt våld. Dock är det två texter som, mer än andra, citeras i diskussioner kring dessa frågor; dels Matt 5:38-48 – Jesu ord om att vända andra kinden till, dels Rom 13:1-7 – Paulus utläggning om hur individen skall förhålla sig till överheten. Det första vi kommer att göra är att gå igenom dessa två texter och tolka dem. När vi är klara med det kommer vi att behandla några andra, något mer perifera bibelsammanhang; Jesu pacifism, soldater i NT och budet: du skall inte mörda. Till slut kommer vi att göra en kort genomgång av krig i den bibliska berättelsen.

3.1 Vänd andra kinden till

*Ni har hört att det är sagt: Öga för öga och tand för tand. Jag säger er: Stå inte emot den som är ond, utan **om någon slår dig på den högra kinden, så vänd också den andra åt honom.***

Om någon vill ställa dig inför rätta och ta din livklädnad, så låt honom få din mantel också. Om någon tvingar dig att gå med en mil, gå två mil med honom. Ge åt den som ber dig, och vänd dig inte bort från den som vill låna av dig.

Ni har hört att det är sagt: Du skall älska din nästa och hata din ovän. Jag säger er: Älska era ovänner och be för dem som förföljer er. Då är ni er himmelske Faders barn. Han låter sin sol gå upp över onda och goda och låter det regna över rättfärdiga och orättfärdiga. Ty om ni älskar dem som älskar er, vilken lön får ni för det? Gör inte publikaner det också? Och om ni hälsar endast på era bröder, vad gör ni för märkvärdigt med det? Gör inte hedningar det också? Var alltså fullkomliga, såsom er Fader i himlen är fullkomlig.

Matt 5:38-48

Det finns olika sätt att tolka den här texten. Vi har valt att presentera tre.

A) Bergspredikan – en ouppnåelig utopi.

Syftet med Bergspredikan var inte att ge människor ännu en lag de är tvungna att följa, det går nämligen inte. Ingen kommer någonsin klara av att tillämpa Jesu alla principer och följa alla hans bud, det är omöjligt. Anledningen till det Jesus sa var att han ville att människorna skulle bli överbevisade om sin synd och om sin totala oförmåga att leva upp till Guds höga normer. Det enda vi som människor kan göra är att tacksamt ta emot Guds nåd. Alltså är även budet att vända andra kinden till en vacker idé men en omöjlig sådan.

B) Förbud mot självförsvar.

Jesus kom för att introducera ett nytt rike och för att inbjuda människor att bli en del, en medborgare, i det riket. I Guds Rike gäller inte världens sätt att tänka. I Bergspredikan lägger Jesus grunden för vad som gäller i hans nya rike. Bergspredikan är inte en ouppnåelig utopi, den är det Jesus förväntar sig av alla sina efterföljare. Han uppmanar dem att vara fullkomliga, såsom deras Fader i himlen är fullkomlig. Texten, i Matt 5:38-48, är ett förbud mot att, under några som helst omständigheter, bruka våld för att försvara sig själv eller någon annan.

C) Begränsad tillämpning.

Det Jesus säger är verkligen något som han förväntar sig att hans lärjungar skall göra. Däremot måste man förstå i vilka situationer Jesus menade att hans bud skulle tillämpas.

- o Robert A. Guelich menar att: *“the reference to the right cheek implies not a punch but a slap with the back of the hand, an action that was particularly degrading to a*

Jew.”¹ Det handlar alltså inte om en rak höger eftersom en sådan skulle utdelas på vänsterkinden. Det handlar snarare om att inte försvara sig när man blir förolämpad utan att snällt ta emot.

- o Jesus talar om hur vi ska agera när vi blir förföljda för *Guds Rikes skull*. I 5:11 säger han: *”Saliga är ni, när människor hånar och förföljer er, ljugar och säger allt ont om er för min skull.”* Att låta bli att försvara sig när man blir förolämpad eller förföljd för Jesu skull, är gudfruktigt. Att låta bli att försvara sig själv och andra i exempelvis ett krig eller vid ett våldtäktsförsök är bara oansvarigt.

Idén att Bergspredikan bara är en ouppnåelig utopi stämmer dåligt överens med Jesu egna ord. I missionsbefallningen säger han att hans lärjungar skall lära dem (alla folk) *”att hålla allt vad jag har befallt er”*. Jesu bud var något som han förväntade sig att hans lärjungar skulle hålla och något de skulle lära andra att hålla. Däremot är det lite trångsynt att tillämpa budet om att vända andra kinden till i alla tänkbara situationer. Guelich’s inlägg i debatten är väldigt intressant men argumentet att det faktiskt handlar om när Jesu efterföljare blir förföljda för hans skull är mer trovärdigt.

3.2 Överheten bär svärdet

*Varje människa skall underordna sig den överhet hon har över sig. Ty det finns ingen överhet som inte är av Gud, och den som finns är insatt av honom. Den som sätter sig emot överheten står därför emot vad Gud har bestämt, och de som gör så drar domen över sig själva. Ty de styrande inger inte fruktan hos dem som gör det goda utan hos dem som gör det onda. Vill du slippa att leva i fruktan för överheten, fortsätt då att göra det goda, så kommer du att få beröm av den. **Överheten är en Guds tjänare till ditt bästa. Men gör du det onda skall du frukta, ty överheten bär inte svärdet förgäves. Den är en Guds tjänare, en hämnare som straffar den som gör det onda.** Därför måste man underordna sig den inte bara för straffets skull utan också för samvetets skull. Det är också därför ni betalar skatt. Ty de styrande är Guds tjänare, ständigt verksamma för just denna uppgift. Fullgör era skyldigheter mot alla: skatt åt den ni är skyldiga skatt, tull åt den ni är skyldiga tull, vördnad åt den som bör få vördnad och heder åt den som bör få heder.*

Rom 13:1-7

Det finns grundläggande två sätt att tolka den här texten, och egentligen handlar det om vilken syn man har på församlingens relation till samhället. Ska församlingen fly världen helt? Att det faktiskt är Guds vilja att överheten skall bära svärdet för att straffa det onda, i och utanför samhället, är väldigt svårt att förneka när man läst Rom 13. Frågan är hur den på Jesus troende individen skall förhålla sig till detta. Kan man som kristen ta del i överhetens ansvar att straffa det onda eller är det något som Gud har tänkt att endast ”de andra” ska smutsa ner sig med?

Richard B. Hays skriver: *”Though the governing authority bears the sword to execute God’s wrath, that is not the role of believers.”*² Hays menar att våld är en styggelse i alla sina former men går ändå med på att överheten har auktoritet att bära svärdet för att verkställa Guds vrede. För att lösa problematiken framför han, att även om överheten har fått denna auktoritet är det inget som en kristen kan göra sig delaktig i. Hays resonemang leder till att Gud skulle ha olika normer för församlingen och samhället. Det är Guds vilja att ”hedningarna” skall

¹ Hays, 1996, s 325.

² Hays, 1996, s 331.

hålla ordning i samhället, och använda våld om så krävs, men samma handling är en fruktansvärd synd för en kristen.

När Paulus talar om individen i förhållande till överheten säger han att *varje människa* skall underordna sig överheten. Han gör ingen skillnad mellan troende och icke troende. Vi har alla plikter gentemot vårt samhälle, oavsett om vi är kristna eller ej. Vi är skyldiga att underordna oss överheten. Att hävda att den kristnes plikt i förhållande till samhället skulle vara annorlunda än den icke kristnes plikt är att missta sig. Församlingen kan inte fly världen och hävda att den inte längre har förpliktelser gentemot samhället. Församlingen, och givetvis varje troende individ, tillhör både Guds Rike och samhället och har förpliktelser till båda. Om det är Gud som har satt svärdet i överhetens hand finns det inget som hindrar att en kristen är en del av en ordningsmakt som brukar våld om den måste.

3.3 Andra bibeltexter

3.3.1 Jesu pacifism

De som förespråkar pacifismen lyfter ofta fram Jesus som exempel.

*”Jesus svarade: Mitt rike är inte av den här världen. Om mitt rike vore av den här världen, hade mina tjänare kämpat för att jag inte skulle bli överlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike inte av den här världen.”*³

De hävdar grundläggande två saker:

A) Jesus använde sig inte av våld för att etablera sitt rike på jorden.

Helt riktigt! Guds Rike kan och ska inte utbredas med våld! Det är fullständigt främmande för Bibelns undervisning att församlingen skulle kunna ta till vapen eller våld för att uppnå sina syften. Guds Rike skall utbredas genom att utföra mirakler, be och predika.

B) Jesus försvarade sig inte när han blev tillfångatagen och avrättad, och när hans lärjungar tog till vapen tillrättavisade han dem skarpt.

Det stämmer! Men att lyfta upp situationen hur Jesus agerade innan han skulle dö till ett föredöme för hur vi ska agera i exempelvis en krigssituation är absurt. Självklart gjorde inte Jesus motstånd, självklart ville han inte att hans lärjungar skulle försvara honom. Det vi måste fråga oss är varför. Anledningen till att Jesus inte gjorde motstånd var att det var dags för honom att göra det han hade kommit för att göra – att ta hela världens synd, fiendskap, skuld, sjukdom och bundenhet på sig, och försona världen med Gud. Om han hade gjort motstånd hade inte försoningen skett. Att genom Jesu agerande hävda att han var pacifist och att alla hans efterföljare, även de skall vara pacifister är inte rimligt. Hays skriver: *”As Yoder persuasively suggested, the temptation to refuse the cup is precisely the temptation to resort to armed resistance. Jesus, however, chooses the way of suffering obedience instead of the way of violence.”*⁴ Enligt vår åsikt är Hays helt ute och cyklar. Tanken att Jesu kamp i Getsemane, då han svettades blod, skulle bero på hans vanda över om han skulle hålla fast vid sin pacifism eller inte, är skrattretande.

3.3.2 Soldater i NT

³ Joh 18:36

⁴ Hays, 1996, s 322.

Många gånger förekommer soldater i Nya Testamentet. När det kommer soldater till Johannes Döparen och undrar vad de ska göra för att omvända sig, säger han till dem att inte hota och våldföra sig på någon för att få pengar⁵. Han säger däremot inte att de ska lämna den romerska armén.

Jesus säger om en romersk officer att han har starkare tro än någon i Israel⁶.

Apostlagärningarna talar om Kornelius som är en rättfärdig man som fruktar Gud⁷. Kornelius var officer vid den Italienska vaktavdelningen. Han, hans familj, hans släkt och hans vänner kommer till tro på Jesus och den helige Ande bli utgjuten över dem. Ingenting sägs om att Kornelius nu var tvungen att lämna armén.

När Paulus predikade i Efesus brände folket som omvände sig alla sina magiböcker⁸. Ingenstans står det om soldater som lämnar armén när de omvände sig.

Hays menar⁹ att Nya Testamentet talar om soldater ungefär som den talar om publikaner och prostituerade. Utan att förespråka personernas handlingar lyfter NT upp dem som exempel på att högst "otippade" människor faktiskt blir en del av Guds Rike. Men vad hände med Sackeus, publikanen, när han kom till tro på Jesus? Han ändrade sitt sätt att handskas med pengar. Vad sa Jesus till äktenskapsbryterskan? Gå och synda inte mer! Finns det några liknande exempel när det handlar om soldater? Nej!

3.3.3 Du skall inte mörda

Enligt den judiska ordningen lyder det sjätte budet: *"Du skall inte mörda."*¹⁰

Tio Guds bud har alltid setts som normerande i den kristna församlingen. Många av dem som förespråkar pacifism använder det sjätte budet för att hävda att det i alla lägen är fel att döda. Dessa pacifister begår ett stort misstag. Samtidigt som Gud sa till israeliterna att de inte skulle mörda så befaller han dem många gånger att erövra, döda och tillspilloge¹¹. Hela kapitel 20 i Femte Moseboken är krigslagar. Budet att inte döda kan således inte ses som ett förbud mot att döda i krig eller att döda i självförsvar utan är snarare ett förbud mot att mörda.

3.4 Krig i den bibliska berättelsen

Krig är något som upptar en förvånansvärt stor del av Bibeln. Hela Israels historia är kantad av blodiga krig. Vid många tillfällen i GT befaller Gud sitt folk anfälla städer och ibland utrota hela folk, något som kan vara svårt att förstå för en nutida kristen. Det är dock viktigt att förstå att Gud *inte* har förändrats. I GT var Israel som folk och nation det som Gud verkade igenom. När ett annat folk hade "fyllt sina synders mått" använde Gud Israel för att utföra sina domar. Eftersom Gud är en rättfärdig Gud leder alltid synd till dom.

Om Jesus står det att han kom för att ta bort världens synd¹². Han tog den dom världen egentligen förtjänade. Efter Jesu död och uppståndelse är Gud inte längre tvungen, att på ett

⁵ Luk 3:14

⁶ Matt 8:10

⁷ Apg 10:22

⁸ Apg 19:18-20

⁹ Hays, 1996, s 335.

¹⁰ 2 Mos 20:13

¹¹ Ex. 5 Mos 7:1-2

¹² Joh 1:29

direkt sätt, döma världen, och de nationer som besitter den. En dag kommer han att döma världen, men nu väntar han för att så många som möjligt skall få möjlighet att omvända sig¹³.

Gud verkar inte längre *primärt* genom nationer och stater utan genom sin församling. Denna församling är inte av den här världen¹⁴ och strider således inte med den här världens vapen för att uppnå sina syften. Däremot är det tydligt, i ex. Rom 13, att Gud har gett överheten auktoritet att bruka våld för att upprätthålla ordning och straffa den som är ond.

Bibeln talar om att den kristne lever i en slags dubbeltillvaro. Redan nu men ännu inte. Redan nu har vi fått bli medborgare i Guds eviga rike som består av kraft, rättfärdighet, frid och glädje i den helige Ande¹⁵. Men ännu har Gud inte befriat oss fullständigt från denna värld och vi har fortfarande ett ansvar för och en plikt gentemot det samhälle vi lever i¹⁶.

¹³ 2 Pet 3:9

¹⁴ Joh 18:36

¹⁵ 1 Kor 4:20, Rom 14:17

¹⁶ Rom 13:1-7

4 Kyrkohistorien¹⁷

Vi kommer nu att gå igenom kyrkohistorien för att få en överblick över hur man har handskats med krig och militärt våld.

4.1 Fornkyrkotiden

I början av vår tideräkning rådde fred i det romerska riket, *pax romana*¹⁸. Utanför det romerska riket rådde däremot anarki och laglöshet. Egentligen fanns ingen riktig debatt om hur församlingen skulle förhålla sig till krig och militärt våld förrän i slutet av andra århundradet då frågorna dyker upp.

Tertullianus (155-220 e Kr) menade att myndigheternas auktoritet kom från Gud och att den kristna kyrkan var betjänt av den fred och trygghet som en väl fungerande stat gav. Även om *Tertullianus* inställning var att den som blev kristen skulle lämna armén så fördömde han inte dem som valde att stanna kvar. Det problem han främst såg var konflikten till kejsarkulten, dvs. att de kristna soldaterna skulle delta i de hedniska festerna och svära trohetsed till hedniska avgudar och kejsaren. Just detta var anledningen till att de tidiga kristna inte engagerade sig vare sig i armén eller i någon annan ämbetsposition.

Klemens av Alexandria (150-216 e Kr) gick ett steg längre än *Tertullianus*. Även om han ansåg att kristendomen till sin natur var helt pacifistisk så såg han fördelarna med beskyddet som staten och främst armén gav. Att vara soldat var inte detsamma som att kompromissa med sin tro.

När den kristna tron utbreddes sig innebar detta att även soldater i den romerska armén blev troende. En del (ex *Klemens*) menade att en person kunde vara mönstermedborgare i det romerska samhället och samtidigt Kristi efterföljare. Det var dock inte alla som tyckte om denna utsuddning av gränserna mellan kyrkan och världen. Dessa menade att kristna inte skulle engagera sig i krig utan helt hålla sig till andlig krigsföring. *Origenes* (185-253 e Kr) menade att vi måste vara varsamma med krigsföring och försvar av våra rättigheter eftersom det kan leda till att troende "drar svärdet", och detta är inte i linje med kristna läran. "Ty alla som drar svärd skall dödas med svärd."¹⁹ *Celsius*, en hednisk filosof menade att om alla betedde sig som de kristna och vägrade vara med i armén så skulle det Romerska riket falla i händerna på barbarerna. *Origenes* svarade då att om alla i det romerska riket skulle omvända sig och bli kristna och barbarerna skulle invadera det romerska riket så skulle det bli räddat på ett övernaturligt sätt. Han hänvisade till Jesu löfte att där två eller tre är samlade i hans namn skulle de få vad de bad om²⁰. *Origenes* undvek dock inte problemet att det romerska riket inte endast bestod av omvända. Han menade att de kristna bidrog med böner för de styrande. Denna hållning accepterades så länge de kristna var i minoritet.

¹⁷ Källor: Pohula, 2003, Clouse, 1981, Spjuth, 2003, Collins, 2003 och Weaver, 1997.

¹⁸ *Pax romana* – "den romerska freden" var ett uttryck som kejsar Augustus myntade. Det var en fredsperiod i det romerska riket som varade från Kristi födelse till slutet av andra århundradet.

¹⁹ Matteus 26:52b

²⁰ Matteus 18:19

4.2 Statskyrkotiden

Under 200-talet hade kyrkan i stort sett haft en pacifistisk hållning, men denna tog slut på 300-talet under kejsar Konstantins tid när kyrkan blev integrerad i den romerska staten. Det blev mer och mer ordning i det romerska riket, barbarerna började tränga in.

Ambrosius av Milano (339-397 e Kr) går ytterligare ett steg längre än ovan nämnde Klemens. Han menar att det är en *skyldighet* att engagera sig i världens angelägenheter. Det är *Augustinus av Hippo* (354-430 e Kr) som utarbetar en teori om det rättfärdiga kriget. I hans bok *Guds stad* beskriver han två städer, världsstaden och gudsstaden. ”*Församlingen tillhör en ny tidsålder som står i spänning till den gamla tidsåldern präglad av synd. Den världsliga makten är ur detta perspektiv närmast en tragisk nödvändighet för att begränsa synden i världen*”²¹. Det som han utvecklar är i grunden en romersk tanke, *jus ad bellum*²². Hans tanke var att krig skulle användas för att återställa freden och bekämpa orättvisor. Det skulle alltid vara under ledning av ett lands legitima ledare och motiverat av kristen kärlek. I ett val mellan att låta barbarerna inta landet, med skövling, våldtäkter osv. som följd, var det helt enkelt väldigt opraktiskt för att inte säga omoraliskt att inte ha en armé som kunde försvara landet.

De premisser Augustinus lämnar efter sig för rätten att inleda ett rättfärdigt krig är:

- Att det fanns en rättfärdig anledning (avvärja angrepp, återerövra något som stulits, bestraffa dem som gjort en orätt).
- Att det var beslutat av rätt auktoritet (överheten, här kejsaren).
- Att det gjordes med en rättfärdig avsikt (kärleken till nästan, återställande av ordning).
- Att det fanns en proportionalitet mellan krigets mål och dess troliga effekter.
- Att det var en sista utväg.
- Att det skedde med syfte att skapa en bättre fred.

Augustinus tankar ligger dock i dvala under ca 800 år och då krigas det friskt i Europa. Det rådde mer eller mindre anarki och de germanska stammarna krigade mot varandra. Våldet kom närmare och närmare den enskilda människan. En sorts militär krigsmentalitet började prägla kyrkan, influerad av det germanska folket. Denna mentalitet tog sig uttryck i korstågen på 1100-talet och framåt. Våldet glorifierades och alla motståndare var Guds fiender, alltså från Djävulen, och skulle bekämpas utan nåd.

4.3 Medeltiden

Det var *Thomas av Aquino* (1225-1274 eKr) som i sitt verk *Summa Theologiae* åter tog upp tanken om det rättfärdiga kriget. Han hade tre huvudkriterier för ett krig:

- Det skall auktoriseras av nationens suveräne ledare.
- Det skall krävas en rättfärdig anledning.
- De krigförande måste ha goda intentioner.

Den första frågan han tar upp är auktorisationen från landets ledare. Thomas ville så att säga centralisera våldet, eftersom det då var utom kontroll. Han menade också att krig inte enbart kan utkämpas i självförsvarssyfte utan även i förebyggande. Det som lyser igenom hos Thomas är tanken att det militära våldet är neutralt och kunde utnyttjas för både goda och onda ändamål. Vidare är inte bara fred utan också rättvisa önskvärt (jämför Tysklands hårda fred i första världskriget som ledde till andra världskriget).

²¹ Spjuth, 2003, s 23

²² ”rätt till krig”.

På 1400-talet utvecklades kanonen och slagen blev blodigare, vilket förändrade synen på krig. Det fanns människor som reagerade på det ökande våldet och fördömde krigen. *Erasmus av Rotterdam* (1466-1536) var en av dem. Han protesterade skarpt mot krigen och menade att förnyelse skulle komma till kyrkan om individen började läsa Bibeln och leva ett enkelt liv i Kristi efterföljelse. För honom var krigsmotstånd en viktig ståndpunkt. Han menade att kyrkan hade accepterat tanken om rättfärdiga krig tillsammans med hela den romerska lagen, och att detta inte var i harmoni med Kristi lag och så snart krig är accepterade så tenderar de att bli glorifierade.

4.4 Reformationstiden

I och med reformationen delades kyrkan upp mellan det katolska och det protestantiska vilket förvärrade religionskrigen. Reformationens två stora ledare *Luther* (1483-1546) och *Calvin* (1509-1564) accepterade användandet av våld och krig, något som Erasmus af Rotterdam protesterade emot. En annan motståndsrörelse till den lutherska inställningen till kriget var anabaptisterna, som var pacifister.

Hugo Grotius (1583-1645) är känd som folkrättens fader och med honom kom en ändring av fokuset. Från att det rättfärdiga kriget handlat om rätt *till* krig - *jus ad bellum*, kom det mer och mer att handla om rätt *i* krig - *jus in bello*.

5 Fyra kristna synsätt

I uppgiften att beskriva samtida moralteologi har vi använt oss av boken: *War, four christian views* vars redaktör är Robert G. Clouse. Boken tar upp fyra generella kristna hållningar gentemot krig och militärt våld; "pacifism", "kristet icke-motstånd", "försvarskrig" och "korståg och förebyggande krig". En förespråkare för varje hållning får tala för sin sak för att sen bli kommenterad av övriga tre. Vi kommer att ta med en kort sammanfattning av alla fyra för att därefter göra egna kommentarer.

5.1 Pacifism

(Myron S. Augsburger)

Pacifismen har sin utgångspunkt i Bibeln och inte i humanism eller moralism. Kristen tro uppmanar alla människor att leva tillsammans i fred och att inte bruka våld eller vapen. Den som vill lyda Gud måste fullständigt vägra all inblandning i militärtjänst, oavsett om det gäller att skjuta med ett vapen eller om det gäller att köra brandbil. Alla aktiviteter som har med det militära att göra stöder krig och är oförenligt med en kristen tro.

I Gamla Testamentet tillät Gud många gånger krig och han till och med befallde Israels folk att utrota hela folk; även kvinnor och barn. Detta anser vissa är ett starkt motargument mot pacifismen. Det är dock viktigt att förstå den progressiva uppenbarelsen genom historien och i Skriften. I GT hade Gud ännu inte uppenbarat sin fulla vilja men i och med Jesus har han det. I Jesu liv, ord, död och uppståndelse är Guds fulla vilja för mänskligheten uppenbarad. Därför måste kristen etik bygga just på Jesus.

Tidigare har Gud verkat genom nationen Israel för att utföra sin vilja men Jesus kom med ett nytt rike. Guds Rike är globalt, transnationellt och transkulturellt. Detta innebär att Gud inte längre, under några som helst omständigheter, sanktionerar krig. Jesus undervisade²³ att vi skulle vända andra kinden till, löna ont med gott och be för de som förföljer oss. Som kristna är vi kallade att leva i kärlek till vår nästa, inte att slåss, kriga och döda. Krig är helt uteslutet för en människa som vill lyda Gud. Om vi skulle kriga skulle de fiender som vi dödade antingen vara en kristen broder eller syster eller vara en icke troende människa som vi är kallade att vittna för, inte döda. En kristen människa är inte längre av denna världen²⁴ utan är endast medborgare i Guds Rike. Det är Gud som vi skall lyda och följa och ytterst sett är han vår enda lojalitet.

Som kristna kan vi heller inte nöja oss med att som församling leva i fred. Vi måste ta vårt ansvar och proklamera Guds vilja för alla människor. Gud vill fred för hela världen.

Kommentarer

Positivt med den pacifistiska hållningen är betoningen som läggs på lärjungaskap. De talar mycket om kärleken till vår nästa och varje människas stora värde. Det är viktigt att det finns pacifister som vågar säga ifrån och opponera sig mot krig och våld. Det är något som både samhället och individen behöver höra.

²³ Matt 5:38-48

²⁴ Joh 18:36

Bristen är att pacifisterna verkar ha en orealistisk bild av världen. Bibeln talar om att människan är fördärvad och ond och därför inte kapabel att skapa ett rättfärdigt samhälle. Om man ska vara en konsekvent pacifist innebär det egentligen att man exempelvis inte kan betala skatt eftersom även det stödjer landets försvar. De förklarar heller inte alls Rom 13 där Paulus säger att *alla* människor ska underordna sig överheten och att det faktiskt är Guds vilja att överheten skall bära svärdet. Pacifismen är en vacker tanke, men både obiblisk och i praktiken ogenomförbar.

5.2 Kristet icke-motstånd

(Herman A. Hoyt)

Denna syn har sin grund i läran om de två rikena – Guds rike och världens rike. Dessa strider med olika metoder och är separerade från varandra. Kristna tillhör det himmelska riket och skall därför inte strida eller försvara sig med denna världens metoder. Vi skall istället strida med andliga vapen²⁵. Även om Paulus talar om att överheten bär svärdet²⁶ för att upprätthålla lag och ordning och för att straffa den som gör ont är det inte en uppgift den kristne kan delta i. Att göra vapentjänst i armén är således helt fel. Det är dock inga problem med vapenfria tjänster såsom sjukvårdare eller brandman. Denna princip gäller bara kristna och inte opånyttfödda, eftersom de senare tillhör världens rike.

Precis som pacifismen bygger icke-motståndssynen mycket på ett liv i Jesu efterföljelse, att följa hans exempel²⁷. Vi är kallade att ha en alternativ livsstil och kan därför inte vara lojala mot staten på varje punkt. Krig är en av dessa. Bibeln riktar sig primärt till oss troende och förbjuder kristna att använda våld för att uppnå våra syften. Jesus använde aldrig våld som medel för att uppnå sina syften.

Kommentarer

Positivt är att betona att kyrkan måste vara radikalt annorlunda än världen. En viktig kristen tanke är att kyrkan skall utgöra ett "alternativt samhälle", med andra normer och värderingar. Att avsky krig och våld är också sunt.

Problemet är dock att den dubbla standarden blir en dubbel moral. Hur kan icke-kristna få tillåtas döda i händelse av krig medan det är helt otänkbart för den kristne? En fråga som dyker upp är huruvida kristna exempelvis får vara poliser. En polis måste ju tyvärr ibland använda sig av våld och kan ibland stå inför situationen att behöva skjuta en förövare, vilket kan leda till att denne dör. Om man inte tycker att en kristen bör vara polis så lyser dubbelmoralen verkligen igenom, för det finns väl ingen företrädare för denna syn som anser att vi inte skall ha poliser?

Den kristna icke-motståndssynens starka betoning på att kyrkan skall vara skilt från samhället skapar i förlängningen en slags andlig aristokrati, en klass i samhället som inte behöver ha samma förpliktelser, utan endast njuta av fördelarna av t.ex. försvar och polisväsende.

²⁵ 2 Kor 10:4

²⁶ Rom 13:1-7

²⁷ 1 Pet 2:18-24

5.3 Försvarskrig

(Arthur F. Holmes)

Denna syn försöker *inte* rättfärdiga krig. Däremot är krig många gånger oundvikligt. Det handlar om att välja det minst onda av två alternativ. Krig måste ställas under rättvisans kontroll. Läran om försvarskriget är ett ideal för alla, kristna som okristna, det finns bara *en* standard. Enskilda individer har ingen rätt till våld för att skapa ordning, rättvisa eller för att skipa fred, utan detta är förbehållet staten. Frågan gäller alltså inte om en individ, kristen eller inte får använda våld utan om en stat någonsin får använda våld och om individen kan stödja det. Det är upp till var och en om han eller hon vill bära vapen, läran förespråkar inte att alla måste göra det.

Det finns sju tydliga regler hur krig skall föras:

1. *Rättfärdig orsak* – Endast försvarskrig är tillåtet.
2. *Rättfärdig intention* – Syftet skall vara att återställa fred för alla inblandade. Hämnd, erövring, religiösa själ eller ekonomisk vinst är inte rättfärdiga motiv för ett krig.
3. *Den sista utvägen* – Alla förhandlingar och försök till kompromisser skall ha misslyckats.
4. *Formell deklaration* – Kriget måste vara officiellt deklarerat av staten.
5. *Begränsade målsättningar* – Syftet är fred och urskillningslös slakt är inte tillåten.
6. *Proportionella medel* – Vapen och styrka skall anpassas till vad som är nödvändigt för att avvärja angreppet och avskräcka från fler attacker. ”Totalt krig” är inte tillåtet.
7. *Civila skall gå säkra* – Eftersom krig är deklarerat av staten skall bara de som av staten har blivit officiellt utsedda strida. Privatpersoner får inte aktivt delta i konflikten och får inte heller utsättas för direkta angrepp.

Det är viktigt att påpeka att försvarskrig inte nödvändigtvis behöver innebära att motståndaren slår till först. I en situation då motståndaren hotar, förflyttar trupper och uppenbart har för avsikt att inom kort anfalla finns det rättfärdiga skäl att slå till först. Det handlar då snarare om tidigt försvar än regelrätt anfall.

Givetvis är inte alla dessa regler hämtade direkt ifrån Bibeln då den inte är en handbok i krig, utan mycket är hämtat från det grekisk-romerska tänkandet.

Nyckeltexten i NT är Romarbrevet 13, där användningen av svärdet i vers fyra hänvisar till statens rätt att bära och använda vapen. Denna rätt kommer från Gud. När Paulus skrev detta brev var situationen i Rom att soldat och polis var samma yrke och att dessa skulle beskydda medborgarna i det romerska riket. Detta är inte liktydigt med att Paulus gav staten rätt att använda vapen hur som helst, utan den är ”*en hämnare som straffar den som gör det onda*”.²⁸

Nu kan det ju sägas att Nya Testamentet förespråkar kärleken. Men kärleken är inte i konflikt med rättvisan utan *ett* med den. Kärlek såväl som rättvisa kräver handling för att skydda oskyldiga och driva tillbaka och hindra aggressioner och ondska.

²⁸ Rom 13:4b, se även 1 Pet 2:13-14

Kommentar

Positivt med den här läran är att den har en realistisk syn på verkligheten. Tillvaron är inte helt enkel och krig existerar. Det är även bra att man lyfter fram att moralen gäller alla människor och inte bara kristna. Man tar även hänsyn till *hela* den bibliska och den nytestamentliga undervisningen och inte bara valda delar. Man ser heller ingen motsättning mellan kärlek och rättvisa. Kärlek kräver handling.

Problemet med läran är regelsystemet. Vi kan ju fråga oss om det finns eller har funnits några krig som följt alla dessa regler. Ett annat problem är ABC-vapen²⁹. Kan ett krig vara rättfärdigt med atomvapen? Kan ett land verkligen anse sig stå för läran om försvarskriget om de har atomvapen?

5.4 Korståg & förebyggande krig

(Harold O. J. Brown)

Det sista och fjärde synsättet är på många sätt lik teorin om försvarskriget. Det som skiljer är synen på anfallskrig. Det finns tillfällen då även ett anfall kan vara rätt och rättfärdigt. Dels handlar det om korståg och dels om förebyggande eller preventiva krig.

- Korståg är återerövringskrig och aldrig erövringskrig.
- Korståg är krig som syftar till att omintetgöra tidigare illdåd, särskilt sådana som är igenkända av andliga eller religiösa skäl.
- Korståg handlar om att slåss för sin tro eller för sina ideal.
- Korståg är krig som utkämpas för att omintetgöra en tidigare orättfärdig handling.

Exempelvis kallade Dwight D. Eisenhower Andra Världskriget i Europa för ett korståg då de allierade skulle *återerövra* det som nazisterna hade ockuperat. Däremot kallades aldrig samma världskrig i Japan för ett korståg eftersom det handlade om mer "vanligt" krig.

Det kan omöjligt vara fel att vi som kristna använder oss av våld och militära medel för att försvara vår tro och våra ideal. På samma sätt som en nation måste ha rätt att försvara sig mot en annan måste även kristendomen ha rätt att försvara sig mot det som hotar.

Preventivt krig är ett krig som inte påbörjas som svar på en aggression utan för att föregripa en sådan. Ett preventivt krig vill föregripa en ondska som ännu inte har inträffat. Om man går med på att det är rättfärdigt med självförsvar måste man även gå med på att det är rättfärdigt att slå först, för att skada eller döda.

En nation bör ha ett mycket starkt försvar. Att vara välbeväpnad är bästa sättet att förhindra krig eftersom det avskräcker motståndarna. Dock är det bättre att inte ha något försvar alls än att ha ett svagt försvar.

Kommentar

Det är väldigt svårt att kommentera det fjärde synsättet positivt. Det är svårt att se den bibliska grunden för deras argument och hållning. Det de utgår från är deras eget förnuft.

²⁹ Atom, bakteriella och kemiska vapen (Atom, Bacterial, Chemical)

Vem är det egentligen som ska bedriva ett "kristet korstågskrig"? Om de inte har tänkt att enskilda kristna skall ta lagen i egna händer för att kriga på eget bevåg så skulle ett korstågskrig i princip behöva en kristen stat, vilket faktiskt inte existerar. Tanken om korståg bygger på att kyrkan är assimilerad med staten.

Det är helt vanvettigt att förespråka att kristna skulle använda våld för att kämpa för sin tro. Jesus sa att hans rike inte är av den här världen. Det är självklart helt uteslutet att i Jesu namn använda våld för att utbreda Guds Rike.

6 Slutsats

Den syn som enligt vår åsikt är mest trovärdig är läran om försvarskriget. Pacifismen är orealistisk och utopisk i sitt tankesätt och undviker helt att förklara centrala bibeltexter som Romarbrevet 13. Den kristna icke-motståndssynen leder till en dubbelmoral där Gud gör skillnad mellan kristna och icke kristna. Läran om korståg och förebyggande krig är helt befriad från nytestamentlig förankring när de hävdar att kristenheten skulle använda våld för att uppnå sina syften. Läran om försvarskriget är grundläggande emot krig och ser det som något ont och dåligt men ibland oundvikligt. Det man försöker göra är istället att begränsa kriget inom rimliga gränser. Om alla vore förespråkare av försvarskrig skulle inte längre krig existera.

Det är viktigt att inte tappa bort rättvisan i allt prat om kärlek. Vad är det kärleksfulla med att låta mina landsmän, mina grannar och min familj, dö under en invasion för att jag vägrar att gå till försvar? Det är också viktigt att poängtera att det kan vara legitimerat att vara pacifist, men inte utifrån bibliskt etiska skäl. Däremot kan det finnas personliga skäl som resulterar i en *personlig*, pacifistisk hållning.

För att då återknyta till våra frågeställningar. *Är det rätt för en kristen att göra militärtjänst?* Vårt svar måste bli: Ja! Däremot bör varje kristen individ fundera igenom under vilka premisser han/hon kan tänka sig att göra sin militärtjänst. Individen har fortfarande ett ansvar att, så gott det går, avgöra vad som är rätt i krig.

Vilken syn bör församlingen ha på krigs- och försvarsmakt? Att krig är något fruktansvärt och ont men att en nation måste ha rätt att ha en *försvarsmakt*. Församlingen bör, enligt vår åsikt, bejaka och uppmuntra de som väljer att vara en del av *försvarsmakten* men också respektera de som av olika skäl inte vill eller klarar av det. Församlingen bör våga väva in frågor om krig och militärt våld i sin predikan och undervisning så att individerna får möjlighet att fundera över dessa frågor. Församlingen bör även lägga sig i samhällsdebatten och peka på eventuell orättfärdighet i krig.

Etikens subjekt är, i första hand, individen. En kristen, pånyttfödd individ är först och främst medborgare i Guds rike och har skyldigheter som kristen, men är också medborgare i samhället och har därför skyldigheter gentemot överheten. Som medborgare i dessa två riken finns det inga etiska problem i att försvara det samhälle man lever i, det är att ta sitt ansvar. Däremot kan aldrig församlingen som sådan använda sig av våld eller militära medel för att uppnå sina syften, det är helt otänkbart.

Detta har inte varit en lätt fråga att behandla. Krig och våld är förmodligen något som alla normala kristna avskyr och helst av allt inte vill veta av. Men det kanske är något som vi blir tvungna att leva med till Jesu ankomst. Den bild som Bibeln målar upp om det kommande himmelriket är något som får oss att lyfta blicken över allt elände men som också sporrar oss att fortsatt kämpa för fred på jorden redan här.

”Och jag hörde en stark röst från tronen säga: Se, nu står Guds tabernakel bland människorna, och han skall bo hos dem och de skall vara hans folk, och Gud själv skall vara hos dem. Och han skall torka alla tårar från deras ögon. Döden skall inte finnas mer och ingen sorg och ingen gråt och ingen plåga. Ty det som förr var är borta. Han som satt på tronen sade: Se, jag gör allting nytt.”

Uppenbarelseboken 22:3-5a

6 Källförteckning

Litteratur:

Clouse, Robert G; *War, Four Christian Views*, InterVarsity Press, Illinois 1981
Hays, Richard B; *The Moral Vision of the New Testament*, HarperCollins, New York 1996
Spjuth, Roland; *Etik eller helgelse*, Malmö 2003

Internet:

<http://www.kencollins.com/why-13.htm>
<http://hem.fyristorg.com/poluha/artiklar/justwar.htm>
<http://www.fredsakademiet.dk/ordbog/rord/r46.htm>

Bibelcitat:

Svenska Folkbibeln, XP Media, 1998